

7. JÓZEF I BRACIA: JAK DOSZŁO DO POJEDNANIA BRACI? (RDZ 44,18–45,15)

Cel

- rozpoznawanie słów i gestów odbudowujących relację braterską
- uświadomienie sobie potrzeby pojednania się między ludźmi jako woli Bożej

Metoda

- formularz z miejscami do uzupełnienia
- wywiad z postacią

Materiały

- formularz „Przemiana Józefa i braci” (zał. 7.1)

WPROWADZENIE BIBLIJNE

Jak doszło do spotkania Józefa z braćmi w Egipcie?

Rdz 44–45 opowiadają o pojednaniu między braćmi. Przy ich pierwszej wizycie w Egipcie w celu nabycia zboża Józef nie dał im się poznać (Rdz 42,7). Co więcej, poddając ich próbie, oskarżył ich o szpiegostwo (42,9.14). Warunkiem ich powrotu do ojca było pozostanie Symeona, jednego z braci, w więzieniu jako swoistego zakładnika: jego uwolnienie było uzależnione od przyprowadzenia przed oblicze Józefa najmłodszego z braci, Beniamina (44,15.19-20). Józef, odprowadzając ich, daje im nie tylko zboże, ale potajemnie wkłada do ich worków pieniądze, którymi zapłacili wcześniej za zboże (44,25). Gdy bracia to odkryli w drodze powrotnej, byli przerażeni (44,27-28). Opowiedziawszy Jakubowi, swojemu ojcu, o pobycie w Egipcie, nie otrzymali jego zgody na zabranie ze sobą Beniamina (44,38).

Rok później głód zmusza ich do wyprawy do Egiptu za zbożem (Rdz 43). Juda przekonuje ojca, by pozwolił Beniaminowi jechać z nimi, dając w zamian jako zastaw swoje własne życie (43,8-9). Józef podejmuje ich bardzo gościnnie. Na widok Beniamina nie może opanować wzruszenia i ucieka do swojej komnaty, gdzie wybucha płaczem (43,30). Podczas posiłku (spożywają go przy oddzielnych stołach, gdyż Józef jest przecież uważany za Egipcjanina) bracia zostają przez Józefa rozsądzeni przy stole zgodnie z pierwszeństwem wieku, czym są ponownie zaskoczeni (43,33).

Powrót do domu (Rdz 44) naznaczony jest kolejną próbą ze strony Józefa. Tym razem w worku Beniamina umieszcza złoty puchar (44,2). Gdy zostaje

on znaleziony przez urzędników faraona, Benjamin i pozostali bracia pozostają oskarżeni o niegodziwość i niewdzięczność (44,4-5). Józef chce ukarać samego tylko Beniamina, zatrzymując go w Egipcie, podczas gdy pozostali bracia mieliby powrócić do Palestyny (44,17). Wówczas głos zabiera Juda (44,18-34). Jego mowa i reakcja na nią Józefa (45,1-15) będzie przedmiotem naszego spotkania.

Przemiana braci

Próby, jakim poddaje Józef swoich braci, mają jeden cel: odbudowanie zerwanej solidarności między braćmi. Ten zamiśl się powiódł, gdyż Juda w swoim wystąpieniu podkreśla zbiorową odpowiedzialność braci za czyn Beniamina i zgłasza ich gotowość do poddania się karze w miejsce najmłodszego (44,16). Jest to o tyle znaczące, że historia zatacza jakby koło: początek historii wyznaczał stosunek braci wobec Józefa, ich młodszego brata, jej koniec zaś określany jest stosunkiem braci wobec Beniamina, najmłodszego z braci.

Porównując te sytuacje, zauważa się, jak zmieniła się postawa braci. Dwukrotnie Juda nazywa Beniamina „naszym najmłodszym bratem” (44,26). Nie mają już oni pretensji do ojca Jakuba, że miłuje Beniamina bardziej niż resztę swoich synów (44,20). Szanują uczucia ojca i mają świadomość, że ich czyny wpływają na stan jego ducha (44,29-31). W ten sposób odbudowują swoją relację wobec Jakuba, z którym w ogóle nie rozmawiali o jego cierpieniu po stracie Józefa.

Wreszcie rzecz najbardziej świadcząca o przemianie braci: w przypadku Józefa nie tylko, że mu zazdrościli jego pozycji w domu, to jeszcze na jego życiu chcieli zarobić sprzedając go kupcom. Natomiast gdy chodzi o Beniamina, bracia walczą o jego życie, zaś Juda, który był pomysłodawcą sprzedania Józefa, ofiarowuje swoje życie za życie Beniamina (44,33).

Przemiana Józefa

Zmiana, która zaszła w braciach, koresponduje z przemianą Józefa, który dojrzewa do braterskiej relacji z braćmi. Nie jest w stanie udawać dłużej, jak bardzo przeżywa spotkanie z braćmi (45,1-2). Dotąd mówił o Jakubie jako „waszym ojcu” (43,27), obecnie nazywa go „swoim ojcem” (45,3). Bracia są przerażeni, gdy Józef wyznaje im swoje imię, jednak to znowu Józef jest tym, który zaprasza ich, by się zbliżyli (45,4). W tym pokonaniu dystansu ich dzielącego zawiera się symboliczne przełamanie wszelkich barier dotąd ich rozdzielających: politycznych i kulturalnych (Józef jest „Egipcjaninem”, co wymaga odseparowania się od obcych przy posiłku – 43,32; ma nad nimi władzę, przez co bracia muszą oddawać mu pokłon – 43,26) oraz uczuciowych i egzystencjalnych (stali „daleko”, zaś Józef ukrywał przed nimi swoje uczucia). Wypowiadając swoje imię, Józef nie tylko ujawnia prawdę o sobie, ale przede wszystkim odbudowuje swoje relacje, najpierw z ojcem (45,3), a następnie z braćmi (45,4).

Rola Boga w historii Józefa

Józef cały czas ma w pamięci fakt, że to bracia sprzedali go do Egiptu (45,4b), jednak nie stanowi to dla niego przeszkody w pojednaniu. Ono staje się możliwe dzięki Bogu, który towarzyszył mu pośrodku jego doświadczeń. Co więcej, z perspektywy czasu zaczyna rozumieć Boży zamiysł wobec siebie: Bóg wysłał go do Egiptu, by uratował swoich braci (45,5.7). W ten sposób spełnił się również sen Józefa o snopach zboża i gwiazdach kłaniających mu się – nie zapowiadał on jednak, jak myślał pierwotnie sam Józef i jego bracia z ojcem, jego dominację i wywyższenie nad rodziną, lecz władzę, która miała posłużyć do odbudowania zerwanych więzi rodzinnych (45,9). W tym kontekście przebaczenie i pojednanie stanowiło część planu Bożego wobec jego osoby, przez co Józef nie może sprzeciwić się woli Boga. Sam to wyrazi jednoznacznie wobec braci po śmierci ojca (50,19-21). Bóg zatem okazuje się być zdolny wyprowadzić dobro nawet z największego zła.

KONSPEKT SPOTKANIA

I. Przemiana Judy i braci (44,18-34)

- Przedstawienie historii spotkań Józefa z braćmi w Egipcie (por. wprowadzenie biblijne)
- Odczytanie mowy Judy (Rdz 44,18-34)
- Praca w grupach
- Formularz z miejscami do wypełnienia „Przemiana braci”

II. Przemiana Józefa (45,1-15)

- Odczytanie mowy Józefa (Rdz 45,1-15)
- Praca w grupach
- Formularz z miejscami do wypełnienia „Przemiana Józefa”

III. Dlaczego Józef przebaczył braciom?

- Praca w grupach
- Metoda wywiadu
- Poznanie reakcji Józefa na propozycję pojednania wyrażoną przez braci

IV. Bóg źródłem przebaczenia

- Problem: rola Boga w pojednaniu się braci
- Analiza Rdz 45,5.7.9; 50,19

SCENARIUSZ SPOTKANIA

I. Przemiana Judy i braci (44,18-34)

- Przedstawienie historii spotkań Józefa z braćmi w Egipcie (por. wprowadzenie biblijne) – pogadanka
- Odczytanie mowy Judy (Rdz 44,18-34)

Wprowadzając w lekturę, warto zwrócić uwagę na wymowę wystąpienia Judy w kontekście całej historii Józefa. Juda wypowiada się w imieniu braci, sam zaś jest tym, który wpadł na pomysł sprzedania Józefa. Teraz stoi wobec analogicznej sytuacji – w grę wchodzi bowiem życie najmłodszego obecnie z braci – Beniamina.

- Praca w grupach
- Formularz z miejscami do wypełnienia „Przemiana braci” (zał. 7.1)

Zadaniem grup jest uchwycenie przemiany, jaka dokonana się w Judzie. Pierwsza kolumna mówi o jego postawie wobec Józefa, zaś druga, do uzupełnienia, ma wskazać, w jaki sposób Juda staje się bratem wobec Beniamina.

JUDA (BRACIA) WOBEC JÓZEFA	JUDA (BRACIA) WOBEC BENIAMINA
zazdroszcza, że ojciec miłuje go bardziej niż ich	
nie nazywają go bratem, lecz tym, który „miewa sny”	
sprzedają go w ręce kupców izmaelskich	
nie martwią się smutkiem ojca po stracie Józefa	

Wskazówki odnośnie przemiany braci

- a) z troską mówią o miłości swego ojca do najmłodszego z braci (por. 45,20.30);
- b) Beniamin jest cały czas nazywany przez nich „nasz najmłodszy brat” (45,26);
- c) czują się z nim solidarni, biorą za niego odpowiedzialność (por. 45,32); Juda jest gotów oddać za niego swoje życie (45,33);
- d) martwią się o ojca, o to, co odczuwałby po stracie jeszcze jednego syna (45,29-31).

II. Przemiana Józefa (45,1-15)

- Odczytanie Rdz 45,1-15 (reakcja Józefa na wyznanie Judy)
- Praca w grupach
- Formularz z miejscami do wypełnienia „Przemiana Józefa” (zał. 7.1)

Zadaniem uczestników jest uzupełnienie tabeli, która odnotowuje wcześniejszą postawę Józefa, zaś w wolnych polach winna zostać określona przemiana, jaka nastąpiła w Józefie w relacji do jego wcześniejszych zachowań.

JÓZEF WOBEC BRACI: WCZEŚNIEJ	OBECNIE
wyniosły, dawał im odczuć swoją władzę (oddają mu pokłon)	
ukrywa swoją tożsamość	
nie zdradza swoich uczuć	
odseparowuje się od braci - jest „Egipcjaninem”: jada osobno, rozmawia przez tłumacza	

Sugestie odnośnie przemiany Józefa

a) każe im się zbliżyć (45,4), odkrywa, że otrzymał władzę od Boga, by uratować swoich braci od śmierci (45,5.7);

b) wyznaje swoje imię oraz swoją relację braterską (45,3.4);

c) nie kryje wzruszenia, płacze (45,2), całuje i ściska swoich braci (45,14-15);

d) rozmawia z nimi bezpośrednio (45,1.15), jest ich bratem, członkiem rodziny Jakuba, którego nazywa „swoim ojcem” (45,13).

III. Dlaczego Józef przebaczył braciom?

- Poznanie reakcji Józefa na propozycję pojednania wyrażoną przez braci
- **Wprowadzenie**

Przemiana Józefa, którą chcemy odnotować na podstawie jego reakcji na mowę Judy, nie może jednak ograniczać się tylko do przywołania postawy Józefa wobec braci, gdy ci przybyli do Egiptu za zbożem. W istocie bowiem punktem odniesienia dla tej przemiany jest zachowanie Józefa poznane na początku tej historii (Rdz 37). Na początku historii daleko Józefowi do bycia bratem: musi on odkryć wartość braterstwa, musi się nauczyć być bratem, musi aktywnie podjąć się budowania relacji braterskich. Ta przemiana jest treścią całego opowiadania. Rozdz. 45 zapisuje w dużej mierze przemianę ze-

wnętrzną Józefa. Obecnie chcemy wczuć się w to, co mógł Józef przeżywać w swoim wnętrzu, gdy widział braci, gdy słyszał słowa Judy, gdy odczuwał ich solidarność między sobą.

- Praca w dwóch grupach
- Metoda wywiadu

Uczestnicy w grupach układają pytania, jakie postawiliby Józefowi, by dowiedzieć się o jego reakcji na słowa Judy. Z przygotowanych pytań wybiorą następnie trzy, które skierują do drugiej grupy.

Wzajemne odpowiadanie na pytania przyjmie formę „podróży w wyobraźni”, gdyż uczestnicy, będąc dla siebie równocześnie prowadzącym wywiad i odpowiadającym na pytania, będą musieli wczuć się w rolę Józefa. Będzie to znakomita okazja do identyfikacji z tą postacią i aktualizacji orędzia płynącego z jego historii.

IV. Bóg źródłem przebaczenia

- Problem: rola Boga w pojednaniu się braci
- Analiza Rdz 45,5.7.9; 50,19

Ostatnia część spotkania przyjmie postać dialogu orientowanego pytaniem: jaką rolę odegrał Bóg w historii Józefa? Odpowiedzi będzie się poszukiwać w Rdz 45,5.7.9; 50,19.

Sugestie dla prowadzącego

Dzięki Bogu Józef uzyskuje władzę (45,9). Mądrość Józefa z woli Bożej służy uratowaniu rodziny (45,5.7). Sam Józef odkrywa ostatecznie – i tu warto przytoczyć jego słowa po śmierci ojca z 50,19 – iż Bóg pragnął uczynić go narzędziem pojednania.

• Zakończenie

Wspólne odmówienie modlitwy św. Franciszka:

O, Panie, uczyn z nas narzędzia Twego pokoju,
abyśmy siali miłość tam, gdzie panuje nienawiść,
wybaczenie tam, gdzie panuje krzywda,
jedność tam, gdzie panuje wątpliwość,
nadzieję tam, gdzie panuje rozpacz,
światło tam, gdzie panuje mrok,
radość tam, gdzie panuje smutek.
Spraw, abyśmy mogli nie tyle szukać pociechy, co pociechę dawać,
nie tyle szukać zrozumienia, co rozumieć,
nie tyle szukać miłości, co kochać.
Albowiem dając – otrzymujemy,
wybacząc – zyskujemy przebaczenie,
a umierając, rodzimy się do wiecznego życia. Amen.